

Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän asettaminen

Taustaa

Valtioneuvosto asetti kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän ensimmäisen kerran vuonna 1997. Edellinen yhteistyöryhmä toimi edellisellä hallituskaudella vuosina 2019–2023.

Yhteistyöryhmän tavoitteena on vahvistaa valtion, kaupunkien ja kaupunkiseutujen vuorovaikutusta ja kumppanuutta, edistää kaupunkiseutujen uudistumis- ja kilpailukykyä, sosiaalista kestävyyttä ja kykyä vastata ilmastonmuutoksen haasteisiin sekä kehittää kaupunkiympäristöjä.

Yhteistyöryhmässä on ollut laaja edustus kaupunkipolitiikan kannalta keskeisistä ministeriöistä, erityyppisiltä kaupunkiseuduilta sekä Suomen Kuntaliitosta. Yhteistyöryhmän laaja kokoonpano on ollut perusteltua kaupunkipolitiikan poikkihallinnollisen luonteen ja eri tahojen sitouttamisen kannalta. Uusi asetettava yhteistyöryhmä voi asettaa itselleen jaostoja.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa kaupunkipolitiikkaa, joka rakentuu valtion ja kaupunkien välisen reilun kumppanuuden varaan. Vahvan kaupunkipolitiikan synnyttämä kasvu hyödyttää koko yhteiskuntaa ja tuo resursseja myös kaupunkiseutujen ulkopuolella sijaitsevien alueiden kehittämiseen. Kaupungeille ja kaupunkiseuduille annetaan nykyistä suurempi rooli talouden vauhdittamisessa työllisyyden, korkeakoulutuksen, innovaatiopolitiikan ja kansainvälistymisen keinoilla.

Valtiontalouden tarkastusviraston kesäkuussa 2011 julkistetussa tuloksellisuustarkastuskertomuksessa todetaan, että muun muassa tehokkaammalla ja hyvin suunnatulla kaupunkipolitiikalla voidaan vahvistaa koko maan kilpailukykyä ja hyvinvointia. Lisäksi tarkastuskertomuksessa todetaan, että kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän laaja kokoonpano ja sen eri jaostojen toiminta ovat olleet tärkeitä kaupunkipolitiikan ohjauksen, toimenpiteiden seurannan ja kehittämisen kannalta. Tarkastusvirasto katsoo, että yhteistyöryhmän toimintaa tulisi jatkaa myös vastaisuudessa.

Säädöspohja

Alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain (756/2021) 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on sovittaa yhteen alueiden kehittämisen suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kokonaisuutta. Työ- ja elinkeinoministeriön työjärjestyksessä todetaan aluekehittäminen yhtenä ministeriön tehtävänä ja kuvataan tarkemmin niitä vastuita, joita aluekehittämiseen sisältyy (ml. kaupunkipolitiikka). Työjärjestyksen 9 §:n 2 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö hoitaa 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä yhteistyössä muiden ministeriöiden, maakuntien liittojen, kuntien, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja muiden julkisten ja yksityisten toimijoiden kanssa.

Valtioneuvoston ohjesäännön 21 §:n 3 kohdan mukaan työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluu alueiden kehittäminen. Työ- ja elinkeinoministeriöstä annetun asetuksen 1 §:n 3 kohdan mukaan työ- ja elinkeinoministeriön tehtävänä on alueiden kehittämisen suunnittelu, toteutus ja yhteensovittaminen.

Valtioneuvoston ohjesäännön 3 §:n 20 kohdan mukaan (29.3.2007/325) valtioneuvosto voi asettaa myös sellaisia toimielimiä, josta ei ole laissa säädetty.

Yhteistyöryhmän tavoite ja tehtävät

Yhteistyöryhmän tavoitteena on vahvistaa valtion, kaupunkien ja kaupunkiseutujen kumppanuutta ja vuoropuhelua, edistää kaupunkiseutujen uudistumis- ja kilpailukykyä, sosiaalista kestävyyttä ja kykyä vastata ilmastonmuutoksen haasteisiin sekä kehittää kaupunkiympäristöjä.

Tehtävät

Yhteistyöryhmän tehtävänä on

1. asettaa tavoitteet sekä määrittää prioriteetit tai painopisteet kaupunkipolitiikalle hallituskaudeksi;
2. valmistella ja edistää hallitusohjelman ja valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen kaupunkipoliittisten linjausten toteuttamista;
3. koordinoida kaupunkipoliittisia toimenpiteitä yhteen sovittaen eri kaupunkipoliittisten välineiden tarkoituksenmukaista käyttöä;
4. kehittää valtion ja kaupunkiseutujen välisiä yhteistyömuotoja, sopimusmenettelyjä ja muita kaupunkikehittämisen välineitä sekä edistää keskinäistä vuoropuhelua ja vahvistaa kumppanuutta;
5. yhteistyössä valmistelemalla vaikuttaa ennakoivasti kaupunkikehitystä koskeviin merkittäviin lainsäädäntö- ja muihin hankkeisiin.
6. edistää kaupunkiseutujen kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista ja kokemustenvaihtoa;
7. seurata, arvioida ja ennakoida kaupunkiseutujen kehitystä yhteisen tilannekuvan luomiseksi sekä myötävaikuttaa kaupunkitutkimukseen sekä
8. raportoida toiminnastaan alueiden uudistumisen neuvottelukunnalle.

Yhteistyöryhmä asettaa kautensa aluksi tavoitteet ja prioriteetit kaupunkipolitiikalle koko hallituskaudeksi. Yhteistyöryhmä edistää hallitusohjelman ja alueiden kehittämisen tavoitepäätöksen kaupunkipoliittisten linjausten toteuttamista, koordinoi ministeriöiden kaupunkipoliittisia toimenpiteitä, kehittää valtion ja kaupunkiseutujen välisiä yhteistyömuotoja ja sopimusmenettelyjä, eri välineitä sekä edistää kaupunkiseutujen kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista ja kokemustenvaihtoa sekä kumppanuutta. Yhteistyöryhmä pyrkii vaikuttamaan mm. antamalla lausuntoja eri hallinnonaloilla vireillä oleviin kaupunkipoliittisesti merkittäviin lainsäädäntö- ja muihin hankkeisiin. Lisäksi yhteistyöryhmä seuraa, arvioi ja ennakoi kaupunkiseutujen kehitystä sekä edistää kaupunkitutkimusta. Yhteistyöryhmä raportoi toiminnastaan alueiden uudistumisen neuvottelukunnalle.

Mahdollisesti yhteistyöryhmälle asetettavien jaostojen tehtävät määritellään tarkemmin erillisissä asettamispäätöksissä.

Yhteistyöryhmän toimikausi

Yhteistyöryhmän toimikausi alkaa 19.10.2023 ja päättyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen toimikauden päättyessä.

Yhteistyöryhmän jäsenet

Kaupunkipolitiikan yhteistyöryhmän kokoonpanossa on huomioitava kaupunkipolitiikan poikkihallinnollinen luonne. Yhteistyöryhmän laaja kokoonpano on ollut perusteltua, kuten valtionalouden tarkastusviraston kannanotossa todetaan. Yhteistyöryhmässä on syytä olla mukana kaupunkipolitiikan kannalta keskeiset ministeriöt (TEM, LVM, YM, OKM, VM, STM ja SM). Myös kaupunkiseutujen osallistumisen osalta laaja kokoonpano on perusteltua kaupunkipolitiikan kokonaisuuden kannalta. Yhteistyöryhmän kokoonpanossa on mukana kaupunkeja erityyppisiltä kaupunkiseuduilta (metropolialue, yliopisto- ja yliopistokeskuskaupungit, maakuntaveturit ja seutukaupungit). Kaupungeista mukana ovat 21 suurinta kaupunkia ja sekä maakuntakeskukset Kokkola ja Kajaani sekä seutukaupunkien edustaja. Lisäksi yhteistyöryhmässä on edustaja Suomen Kuntaliitosta. Maakuntajohtajien nimeämä edustaja ja ELY-johtajien puheenjohtaja ovat yhteistyöryhmän pysyviä asiantuntijoita. Lisäksi yhteistyöryhmä voi kuulla muita asiantuntijoita.

Yhteistyöryhmässä on puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja mukaan lukien 33 jäsentä, joista miehiä on 21 ja naisia 12. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n 1 momentin vaatimus ei täyty. Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi organisaatioita esittämään yhteistyöryhmään yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Lisäksi pyydettiin esittämään nais- että miesehdokasta. Organisaatiot esittivät ehdokkaita näiden virka-aseman perusteella. Yhteistyöryhmän kokoonpanoa valmisteltaessa pidettiin tärkeänä, että jäsenillä on organisaatiossaan riittävän vaikutusvaltainen asema, ja jäsenillä tulisi myös keskenään olla mahdollisimman samantasoinen asema. Tästä syystä tasa-arvolain vaatimusta ei täysin pystytty ottamaan huomioon. Tulevissa yhteistyöryhmän jäsenvaihdoksissa pyritään tasa-arvolain vaatimus ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan.

Yhteistyöryhmän toimintatapa ja organisaatio

Yhteistyöryhmä on noin 4–6 kertaa vuodessa kokoontuva toimielin, joka käsittelee kaupunkipolitiikan kannalta periaatteellisesti merkittäviä asioita. Asioiden valmistelua ja yksityiskohtaista käsittelyä varten työ- ja elinkeinoministeriö voi asettaa jaostoja.

Yhteistyöryhmään nimetään pääsihteeri työ- ja elinkeinoministeriöstä. Yhteistyöryhmän sihteeristössä on lisäksi perusteltua olla mukana keskeisten ministeriöiden edustajat, edustajia eri kaupunkiseuduilta sekä Suomen Kuntaliiton edustaja. Yhteistyöryhmän sihteeristöstä tehdään erillinen asettamispäätös.

Yhteistyöryhmän asettaminen ei aiheuta valtiolle lisämenoja. Yhteistyöryhmän kustannukset katetaan työ- ja elinkeinoministeriön momenteilta 32.01.01.01.2. Sihteeristö

työskentelee virkатыönä. Yhteistyöryhmässä edustettuna olevat tahot vastaavat edustajiensa yhteistyöryhmän kokouksiin osallistumisesta aiheutuvista matka- ja majoituskustannuksista.